

- України від 15.03.2016 р. № 96/2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/96/2016/paran11#n11>
2. Горбатюк Л. А. Підвищення рівня монетизації як важливий фактор макроекономічної стабільності України / Л. А. Горбатюк, М. І. Діба // Вісник КЕФ КНЕУ ім. В. Гетьмана. – 2011. – № 2. – С. 42–51.
 3. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. / О. І. Барановський. – К.: УБС НБУ, 2014. – Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. – 831 с.
 4. Головні схеми банківських шахраїв. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://groshi-v-kredit.org.ua/holovni-shemy-bankivskyh-shahrajiv.html>
 5. Про затвердження плану заходів на 2016 рік з реалізації Стратегії кібербезпеки України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 440-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/440-2016-%D1%80>

УДК 343.3/.7

Олійничук О. І.

к.е.н., доцент кафедри економічної
безпеки та фінансових розслідувань
ЮФ ТНЕУ

ШАХРАЙСТВО З БАНКІВСЬКИМИ КАРТКАМИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

Перехід на безготівкову оплату – мета розвитку багатьох фінансових систем світу. Безготівкові розрахунки з використанням банківських карток допомагають зробити сферу комерції максимально прозорою як для покупця, так і для продавця. Крім того, це спосіб уникнення багатьох видів фінансового шахрайства і захисту екології планети. Водночас із зростанням популярності розрахунків через банківські картки збільшується і кількість шахрайських спроб використання даних карткових користувачів для незаконного збагачення. Так, сума знятих кібершахраями коштів з електронних платіжних карток українців в 2016 році порівняно з 2015 роком збільшилася в 4 рази – до 339,13 мільйона гривень. Крім того, сума втрат користувачів банківських карток від шахрайських операцій в Інтернеті за результатами 2016 року збільшилася в 2 рази – до 63,68 мільйона гривень. [5]. Банківські установи також зазнають значної шкоди від таких дій, адже несуть певну відповідальність при здійсненні операцій з допомогою платіжної картки, якщо йдеться про операції, які, за твердженням користувачів, не були ними погоджені, про що вони повідомили банк-емітент. Тому дослідження питань шахрайства з банківськими картками та протидії цьому явищу є надзвичайно актуальним в умовах розвитку інформаційних технологій в банківському секторі та поширення їхнього використання.

Останнім часом шахрайство з банківськими картками має зростаючу тенденцію не тільки у світі, але й в Україні. Як зазначає В. Некрасов з посиланням на дані консалтингової компанії Gemius, частота зіткнення із шахрайством з банківськими картками в Україні збільшилась (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Частота зіткнення із шахрайством з банківськими картками в Україні, %

Категорії опитаних	2014 р.	2016 р.	Тенденція (+/-)
Особисто стикались	3	12	+
Стикались мої друзі, знайомі, родичі	12	37	+
Чули по ЗМІ, але я і мої друзі не стикались	76	47	-
Не чули про таке шахрайство	8	2	-
Важко сказати	1	2	+

Джерело: [2].

Отже, відповідно до результатів дослідження, проведеного компанією Gemius, протягом 2014-2016 рр. в Україні в 4 рази збільшилась кількість осіб –користувачів банківських карток, які особисто стикнулись із шахрайством. Водночас варто відзначити, що аналогічний показник в інших країнах світу є значно вищим (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість респондентів, які стикнулись із шахрайством з банківськими картками у світі, %

№п/п	Країна	2016	Динаміка 2014-2016 рр.
1	Мексика	56	+23
2	Бразилія	49	+19
3	США	47	+6
4	Австралія	40	+9
5	Індія	37	+4
-//-	-//-	-//-	-//-
16	Нова Зеландія	20	+3
17	Німеччина	18	+2
18	Швеція	14	+4
19	Нідерланди	14	+1
20	Угорщина	9	н/д

Джерело: [2].

Як свідчать дані табл. 2, шахрайство із банківськими картками набирає обертів і стає поширеним видом діяльності зловмисників. З метою протидії таким злочинним діям в Україні 19 березня 1999 року українськими банками, членами платіжної системи Europa International була створена Асоціація «ЕМА». З 11 листопада 2004 року Асоціація називається Українська міжбанківська асоціація членів платіжних систем «ЕМА». Дана структура взаємодіє з членами міжнародних платіжних систем та інших систем, що використовують платіжні картки, електронні засоби платежів і працюють за загально визнаними міжнародними або галузевими стандартами.

Асоціація функціонує у напрямі вирішення трьох основних завдань:

1. Забезпечення взаємодії з державними органами (НБУ, КМУ, ВРУ, АМКУ, Держфінмоніторинг, МВС), представлення та захист в державних органах законних прав та інтересів членів Асоціації (і їх клієнтів) в сфері безготівкових розрахунків та кредитування, юридичних і технологічних питань роздрібного бізнесу.

2. Удосконалення системи колективної безпеки та спільні заходи щодо запобігання шахрайським діям і відмиванню коштів з використанням платіжних інструментів та електронних засобів розрахунку, розвитку механізму кредитного ризик-менеджменту.

3. PR активність для популяризації безготівкових розрахунків, кредитування та електронної комерції, роз'яснювальна робота про заходи та засоби безпечного використання платіжних і кредитних інструментів; перепідготовка співробітників банків і представників державних органів, відповідальних за безготівкові розрахунки, кредитування, електронну комерцію, а також захист і безпечне використання платіжних і кредитних інструментів [4].

Отже, діяльність Асоціації «ЕМА» відіграє значну роль у запобіганні картковому шахрайству. Серед шляхів протидії даному виду зловмисної діяльності в Україні також варто виділити наступні:

1) підвищення обізнаності громадян України про ефективні способи захисту власної інформації та правила безпечного використання платіжних карток, електронних платежів і банкоматів;

2) вдосконалення системи оперативного отримання та перевірки правоохоронними органами інформації про злочини з платіжними картками, електронними платежами і в банкоматах;

3) вдосконалення взаємодії між банками, патрульною поліцією, кіберполіцією і слідством при розслідуванні та протидії злочинам з платіжними картками, електронними платежами і з банкоматами;

4) підвищення обізнаності суддів і прокурорів про схеми скоєння злочинів з платіжними картками, інтернет-платежами і в банкоматах, аналіз судової практики та формування рекомендацій щодо кваліфікації карткових і платіжних злочинів;

5) удосконалення кримінального законодавства України в сфері неправомірного використання засобів платежу та приведення його у відповідність до світових стандартів і поширених видів карткових і платіжних злочинів [3].

Кіберзлочинці відчують себе вільно не тільки завдяки низькому рівню фінансової грамотності українців, а й вельми лояльному кримінальному законодавству. В Україні шахрай при першій судимості несе відповідальність у вигляді лише штрафу. Водночас навіть ліберальний ЄС рекомендує за кібершахрайство призначати перше покарання у вигляді позбавлення волі не менш, ніж на один рік. В Іспанії за це можна отримати 12 років, в Польщі – до 25 років, в США – три-чотири довічні терміни. В Україні у 2016 році сіли в тюрму тільки десять шахраїв [2].

Слід відзначити, що в Україні слід запроваджувати світовий досвід щодо посилення захисту банківських карток. Так, для боротьби з картковим шахрайством оператори міжнародних платіжних систем розробили новий стандарт платіжних карток EMV (технологія ЧП та ПН), а також різні додатки безпеки, зокрема, додаток 3D Secure для операцій онлайн. Як свідчать дослідження, платіжну картку нового стандарту набагато складніше клонувати. Відповідно, вона є більш безпечною для користувачів і банків. У країнах Європи запровадження карток цього стандарту суттєво зменшило кількість традиційного шахрайства, пов'язаного з клонуванням карток. Отже, це повинно спонукати українські банки прямувати до нового стандарту, щоб знизити кількість оспорюваних користувачами трансакцій [1].

Таким чином, шахрайство з банківськими картками має значні негативні наслідки для стабільності фінансової системи держави, оскільки гальмує поширення безготівкової форми оплати, яка є визнаним пріоритетом розвитку світової фінансової системи, а також завдає значної економічної шкоди для різних суб'єктів господарських процесів. Тому активна боротьба із даним проявом кіберзлочинності – це нагальна вимога часу, що потребує консолідації зусиль банківських установ, правоохоронних органів, громадських організацій та, звичайно, користувачів банківських карток.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Готов М. Как защитить свои деньги на карточке / М. Готов. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2015/07/8/549843/>
2. Некрасов В. Атака по телефону: Украину накрыла волна кибермошенничества / В. Некрасов. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2017/01/30/619178/>
3. Посольство США. Украинская межбанковская ассоциация членов платежных. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ema.com.ua/about-association/association-members-partners/partners/embassy-of-the-usa/>
4. Результаты работы. Украинская межбанковская ассоциация членов платежных систем. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ema.com.ua/about-association/history-of-organization/>
5. У 2016 році кібершахраї вкрали з карток українців 339 мільйонів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/01/26/618965/>

Чмелюк В. В.

к.ю.н., в.о. начальника факультету підготовки,
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції
Університет державної фіскальної служби України

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ

Інформація та інформаційні технології все більше визначають розвиток, а також економічну могутність суспільства. Інформатизація становить собою організаційний соціально-економічний та науково-технічний процес створення оптимальних умов для всебічного задоволення інформаційних потреб населення. Але поряд з багатьма позитивними результатами розвитку інформаційно-технологічної сфери людства існують і небезпеки. Саме від них повинна забезпечувати захист інформаційна безпека держави, у крайньому випадку мінімізувати негативні наслідки від окреслених загроз.

У Конституції України чітко зазначено, що поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності України забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Потрібно відзначити, що у вітчизняній науковій